

ΤΑ ΚΕΝΤΡΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ: ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ ΠΤΥΧΕΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ

Γιώργος Φαραγγιτάκης, Οικονομολόγος – Βιολόγος,
Υπεύθυνος του ΚΠΕ Αργυρούπολης
Μπουμπουλίνας 3, 16451 Αργυρούπολη, acee@otenet.gr
Τηλ. 210.9959250 Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Αργυρούπολης

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Υποστηρικτικές δομές, συλλειτουργία, στρεβλή κατανομή, προβληματική στελέχωση

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: Θεωρητική εισήγηση για τα ΚΠΕ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η συνεργασία με τις τοπικές κοινωνίες και η συλλειτουργία όλων των φορέων θεωρούνται (και από το 2^ο Πανελλήνιο Συνέδριο της ΠΕΕΚΠΕ) ως προαπαιτούμενα για την αποτελεσματική ανάπτυξη της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (ΠΕ) και της εκπαίδευσης για την Αειφορία. Η στρεβλή κατανομή των Κέντρων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης ανά την επικράτεια κατά πλήρη παράβαση των τεθέντων από το 1994 αντικειμενικών κριτηρίων επιλογής τόπων ακυρώνει στην πράξη την παραπάνω δυνατότητα. Η επιτυχής λειτουργία των ΚΠΕ στηρίζεται και στην ένταξη σε αυτά του κατάλληλου από πλευράς εμπειρίας και προσόντων ανθρώπινου δυναμικού. Η ισοπεδωτική πολιτική του ΥΠΕΠΘ με την κατάργηση των αντικειμενικών κριτηρίων και της στοιχειώδους διδακτικής προϋπηρεσίας, δημιούργησε σοβαρότατα προβλήματα και σε αυτόν τον τομέα. Ένας ελπιδοφόρος θεσμός που εξελίχθηκε θετικά για μια δεκαετία, ναρκοθετήθηκε χάριν των μικροπολιτικών σκοπιμοτήτων και εξαιτίας της ανευθυνότητας των αρμοδίων.

ΣΚΟΠΟΣ

Να καταδειχθεί ότι η σημερινή κατάσταση στα ΚΠΕ εγκυμονεί κινδύνους μεγάλης αποτυχίας σε ένα θεσμό όπου έχουν επενδύσει οικονομικά και σε ανθρώπινο δυναμικό το ΥΠΕΠΘ, η Ευρωπαϊκή Ένωση, η Αυτοδιοίκηση, οι τοπικές κοινωνίες και ο εκπαιδευτικός κόσμος.

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ

Τα ΚΠΕ είναι υποστηρικτικές δομές της ΠΕ προορισμένες να προσφέρουν εκπαιδευτικά προγράμματα, επιμορφωτικά σεμινάρια, εκπαιδευτικό υλικό, θεματικά δίκτυα, τοπικές και διεθνείς συνεργασίες στους μαθητές και στους εκπαιδευτικούς των σχολείων των περιοχών εμβέλειάς τους.

Οι δράσεις αναπτύσσονται σε συνεργασία με τις Διευθύνσεις Εκπαίδευσης, τα ΑΕΙ, την Αυτοδιοίκηση, κυβερνητικούς και μη κυβερνητικούς φορείς και τις τοπικές κοινωνίες. Κάθε ΚΠΕ υπάγεται στην οικεία Περιφερειακή Διεύθυνση. Στελεχώνεται διεπιστημονικά με εκπαιδευτικούς διαφορετικών βαθμίδων και ειδικοτήτων που έχουν αυξημένα προσόντα ως προς την ΠΕ και προβλέπεται να εργάζονται πέραν των συνήθων εκπαιδευτικών ωραρίων. Χρηματοδοτήθηκαν από το 1^ο ΕΠΕΑΕΚ και χρηματοδοτούνται από το 2^ο ΕΠΕΑΕΚ για την υλοποίηση των προγραμμάτων τους με σημαντικά ποσά.

Βασικό συμπέρασμα του 2^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου της ΠΕΕΚΠΕ (2004 Χαλκιδική) ήταν ότι η ΠΕ πρέπει να είναι δεμένη με τις τοπικές κοινωνίες προκειμένου να διαμορφώνονται σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο γνωστικές,

αξιακές και κοινωνικές προϋποθέσεις διαχείρισης του τοπικού περιβάλλοντος στην κατεύθυνση της βιώσιμης ανάπτυξης. Θα περίμενε κανείς ότι η οριοθέτηση του τοπικού χαρακτήρα στο εκπαιδευτικό γίνεσθαι θα ήταν τα σχολεία της τοπικής ή το πολύ της περιφερειακής Διεύθυνσης στα όρια της οποίας βρίσκεται το ΚΠΕ με δυνατότητα κάθε σχολείου να απευθύνεται και σε ΚΠΕ άλλης περιοχής με βάση τα θεματικά του ενδιαφέροντα.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Το 1993 ιδρύθηκε το πρώτο ΚΠΕ της χώρας στην Κλειτορία Αχαΐας που αντιμετώπισε και αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα στελέχωσης λόγω της θέσεως του χωριού. Το 1994-95 τέθηκαν από τη Διεύθυνση Σπουδών Β/θμιας του ΥΠΕΠΘ κριτήρια για επιλογή προτάσεων ίδρυσης ΚΠΕ σε συνεργασία με την Αυτοδιοίκηση και το ΕΙΝ. Τα κριτήρια αυτά ήταν: η καταλληλότητα των προσφερομένων υποδομών, η προσβασιμότητα για τις σχολικές μονάδες, οι δυνατότητες καλής στελέχωσης, η ύπαρξη κοντινών περιοχών περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος, το ενδιαφέρον της τοπικής κοινωνίας και η πληθυσμιακή αναλογία και η γεωγραφική αντιστοιχία. Με αυτά τα κριτήρια ιδρύθηκαν, λειτούργησαν και λειτουργούν επιτυχημένα μέχρι σήμερα τα ΚΠΕ Αργυρούπολης, Κόνιτσας, Καστοριάς, Μουζακίου, Σουφλίου, Ελευθερίου Κορδελιού και εντάχθηκε στη συνέχεια και το ΚΠΕ Ακράτας που λειτούργησε αρχικά ως παράρτημα του ΚΠΕ Κλειτορίας. Η ενθουσιώδης αποδοχή του επιτυχημένου εγχειρήματος από τον εκπαιδευτικό κόσμο, το μαθητικό δυναμικό και τις τοπικές κοινωνίες οδήγησε στην επέκταση του θεσμού και στη συνέχιση της χρηματοδότησης από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Άρχισαν να ιδρύονται νέα ΚΠΕ είτε με τήρηση των κριτηρίων επιλογής ή με επικράτηση πολιτικών πύσεων επειδή διάφοροι πολιτικοί επιθυμούσαν να υπάρχει η νέα επιτυχημένη δομή στις εκλογικές τους περιφέρειες. Σήμερα υπάρχουν 56 Κέντρα κατανεμημένα απολύτως ανισομερώς σε σχέση με τον πληθυσμό των εκπαιδευτικών μονάδων σε όλη τη χώρα ενώ ο χάρτης των Νομών εμβέλειας των ΚΠΕ που εφαρμόζει το ΥΠΕΠΘ έρχεται σε πλήρη αντίθεση με την ανάγκη συλλειτουργίας με τους φορείς και τις δυνάμεις των τοπικών κοινωνιών στην κατεύθυνση της βιώσιμης διαχείρισης του περιβάλλοντος της περιοχής. Έτσι, στη Νομαρχία Αθηνών όπου ευρίσκεται ο κύριος όγκος των σχολείων της χώρας, λειτουργεί μόνο το Κέντρο της Αργυρούπολης ενώ στους νομούς Γρεβενών, Λακωνίας, Φθιώτιδας, Πέλλας, Λασιθίου και σε άλλους λειτουργούν από δύο. Και ενώ στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας λειτουργούν δώδεκα Κέντρα, στην Περιφέρεια Αττικής λειτουργούν μόνο τέσσερα. Το ΥΠΕΠΘ προσπαθώντας να αντιμετωπίσει αυτή την ανισορροπία προώθησε έναν απλουστευτικό χάρτη νομών εμβέλειας δίνοντας τη δυνατότητα σε κάθε ΚΠΕ να προσφέρει τις εκπαιδευτικές και επιμορφωτικές υπηρεσίες του σε σχολεία νομών που μπορεί να βρίσκονται οπουδήποτε στην Ελλάδα. Έτσι, προωθήθηκε ο εκδρομικός χαρακτήρας της Π.Ε. σε βάρος της συνεργασίας με τους τοπικούς φορείς για τη διαχείριση του τοπικού περιβάλλοντος. Για παράδειγμα, τα σχολεία του Κερατσινίου και οι εκπαιδευτικοί της περιοχής μπορούν να γίνουν κοινωνοί των υπηρεσιών του ΚΠΕ Χίου και να μάθουν σημαντικά πράγματα για το μαστιχόδενδρο, ενώ τα σχολεία της Καλλιθέας και οι εκπαιδευτικοί της περιοχής αντίστοιχα να μάθουν για τις κρήνες της Μακρυνίτσας στο αντίστοιχο ΚΠΕ. Αυτό βέβαια δεν είναι κακό αν προηγούμενα έχουν ασχοληθεί κυρίως με τα βασικά περιβαλλοντικά προβλήματα της περιοχής τους και η επίσκεψη είναι το επί πλέον του προγράμματος. Από την άλλη πλευρά, τα δύο αστικά ΚΠΕ της Αθήνας και του Πειραιά αδυνατούν να καλύψουν την υπερβάλλουσα ζήτηση για εκπαιδευτικά και επιμορφωτικά προγράμματα σχολείων της Υπερνομαρχίας.

Σε ότι αφορά στην στελέχωση των ΚΠΕ, αυτή το 1993 προβλεπόταν να γίνεται από εκπαιδευτικούς οποιασδήποτε περιοχής της χώρας, ακόμη και με αναπληρωτές ή ωρομίσθιους, χωρίς ουσιαστικά και τυπικά προσόντα! Το 1995 δημιουργήθηκε ένας κατάλογος προσόντων (εμπειρία σε προγράμματα ΠΕ, σπουδές, επιμόρφωση, συνέδρια, γνώση ξένων γλωσσών κ.ά.) ενώ οριοθετήθηκε η δυνατότητα στελέχωσης από εκπαιδευτικούς της οικείας Διεύθυνσης αφενός για να διασφαλιστεί καλύτερα η σύνδεση με την τοπική κοινωνία και αφετέρου για να μην χρησιμοποιηθούν οι θέσεις για αποσπάσεις εκπαιδευτικών που υπηρετούσαν μακριά από τον τόπο τους. Το 2002, ύστερα από τη μεγάλη εμπειρία που είχε αποκτηθεί στο μεταξύ για τις ανάγκες στελέχωσης ενός ΚΠΕ, θεσμοθετήθηκε η υποχρεωτική παρουσία Βιολόγου, Φιλολόγου και Δασκάλου με τις υπόλοιπες θέσεις ελεύθερες ώστε να εξασφαλιστεί η διεπιστημονική σύνθεση της ομάδας. Παράλληλα, αναπτύχθηκε ένα σύστημα κριτηρίων όπου εμοριοδοτούντο προσεκτικά όλα τα τυπικά και ουσιαστικά προσόντα που θα μπορούσαν να συνεκτιμηθούν για την επιλογή υποψηφίων και όπου υπήρχε εύρος βαθμολογίας ώστε να διασφαλίζεται η δυνατότητα διάκρισης. Επίσης προεβλέπετο ως αναγκαία η επαρκής εκπαιδευτική υπηρεσία σε σχολεία. Επειδή για το έργο των εκπαιδευτικών των ΚΠΕ προβλέπεται απασχόληση τα απογεύματα και τα Σαββατοκύριακα και επειδή αυτό είναι πολυσύνθετο προβλέφθηκε και επαρκής οικονομική αποζημίωση.

Το 2003 κάτω από την πίεση ισοπεδωτικών λογικών η οικονομική αποζημίωση καθηλώθηκε σε τελείως ανεπαρκή επίπεδα δημιουργώντας απροθυμία προσέλευσης υποψηφίων αφού πρόκειται για μοναδική στο εκπαιδευτικό μας σύστημα περίπτωση προβλεπόμενης αλλά μη αμειβόμενης υπερεργασίας κατά τις αργίες κατά παράβαση των κανόνων του δικαίου.

Το 2006 εκδόθηκε Υπουργική Απόφαση που καταργούσε το σύστημα κριτηρίων επιλογής του 2002, έβαζε σε δεύτερη μοίρα το παραχθέν έργο και τα ουσιαστικά προσόντα και δεν έδινε σημασία στην ύπαρξη εκπαιδευτικής προϋπηρεσίας. Η Απόφαση αυτή έβαζε σε ίδια μοίρα τον Διευθυντή Εκπαίδευσης με τον αποσπασμένο τυχαία σε ένα γραφείο του ΥΠΕΠΘ και τον έμπειρο Υπεύθυνο ΚΠΕ με τον Υποδιευθυντή μιας μικρής σχολικής μονάδας.

Σήμερα, πολλά ΚΠΕ έχουν σημαντικά προβλήματα στελέχωσης είτε αυτή αφορά στον αριθμό των απαιτούμενων εκπαιδευτικών είτε στην παρουσία συμπληρωματικών ειδικοτήτων. Για παράδειγμα, σε κάποια ΚΠΕ υπηρετούν μόνο δάσκαλοι, σε κάποια άλλα μόνο καθηγητές, στο ΚΠΕ Κορθίου Άνδρου δεν υπηρετεί κανένας, στο ΚΠΕ Κλειτορίας υπηρετούν 5 αντί 9 εκπαιδευτικών κ.ο.κ. Θα άξιζε ίσως να αναφέρουμε και την ύπαρξη αρκετών ΚΠΕ χωρίς τις απαιτούμενες υποδομές (μία ή καμία αίθουσα). Αντιλαμβάνεται κανείς πόσο αρνητικά επιδρά όλη αυτή η απαράδεκτη κατάσταση στην επίτευξη εκπαιδευτικής αποτελεσματικότητας σε μια εποχή όπου η πολιτεία ζητάει από την ΠΕ να έχει ενισχυμένο ρόλο στην προσπάθεια της εκπαίδευσης για την αειφορία και που η οξύτητα των περιβαλλοντικών προβλημάτων καθιστά επιτακτική την ανάγκη ενίσχυσης της ΠΕ.

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Συμβαδίζει το μέγεθος της επένδυσης με την πραγματοποίηση των σκοπών που προβλήθηκαν στην Ευρωπαϊκή Ένωση για να αποφασιστεί η χρηματοδότηση;

Εξασφαλίζεται η υποστήριξη (εκπαιδευτική και επιμορφωτική) των σχολείων της γιγαντιαίας Περιφέρειας της Αττικής;

Ποιες είναι οι δυνατότητες συνεργασίας με τις τοπικές κοινωνίες της Αττικής των ΚΠΕ Χίου, Λασιθίου, Καστοριάς;

Γιατί μηδενίζεται η αντικειμενική μαρτυρία του παραχθέντος έργου για τους υποψηφίους προς στελέχωση των ΚΠΕ εκπαιδευτικούς;
Γιατί καταργήθηκε η μοριοδότηση της οργανικής θέσης;
Γιατί δεν θεωρείται ως προαπαιτούμενη η διδακτική υπηρεσία για τους υποψηφίους;

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Υπουργικές Αποφάσεις ίδρυσης, στελέχωσης και λειτουργίας ΚΠΕ από το 1993 μέχρι σήμερα.

Πρακτικά 2^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου ΠΕΕΚΠΕ με θέμα «*Βιώσιμη Ανάπτυξη, Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, Τοπικές Κοινωνίες*» Χαλκιδική 2004.

«*Η ΠΕ στην Ελλάδα σήμερα*» Διαβαλκανικό συνέδριο, Διαβαλκανικής Ένωσης ΒΕΝΑ και Διευθύνσεων Εκπαίδευσης Χαλκιδικής 2001.

«*Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση στην Ελλάδα πραγματικότητα και προοπτικές*» Γ. Φαραγγιτάκης, Αργυρούπολη 2002.

«*Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης: αποτίμηση της μέχρι τώρα πορείας του θεσμού – μελλοντικές προοπτικές*» Πανελλήνιο Συνέδριο ΠΕ ΚΕΜΕΤΕ ΟΛΜΕ Κλειτορία 2000.